

OP REIS MET DE 'KAMYON' VAN THEATERMAKER MICHAEL DE COCK

In 'Kamyon', theater in de laadruimte van een vrachtwagen, reist het publiek mee met een kind op de vlucht. De voorstelling ging in première in Istanbul, aan de poort van Fort Europa. 'Bij het vluchtelingentema trekken we al snel een blik medelijden open,' zegt auteur en regisseur Michael De Cock. 'Maar het zijn de veerkracht en de weerbaarheid die ons het meest raken.'

GEERT VAN DER SPEETEN

De theatercamion van 't Arsenaal in Istanbul. © rr

Hele generaties gaan verloren met migratie'

Aan de pier van het oude stadsdeel Kadiköy varen de ferryboten af en aan. Het is er altijd vol leven. Vanavond, op de feestdag van Atatürk, zit de sfeer er goed in. Gelegenheidsbandjes spelen voor jongeren, die spontaan een rondedans inzetten. Aan een mobiel *simit*-standje gaan de pretzels van de hand voor één Turkse lire, wat ook luidkeels wordt aangekondigd. In het gewoel duikt een bedelaartje met Syrische roots op. Hij is nog geen tien en schoot wat centen in ruil voor pakjes Kleenex.

De beschilderde oplegger van het Mechelse 't Arsenaal en Platform 0090 staat geparkeerd op de pier, op enkele meters van de campagnebus van president Erdogan's AK-partij. De laadklep staat open en voorbijgangers kijken nieuwsgierig naar binnen.

Een symbolischer plek voor de première van deze theatertournee is moeilijk denkbaar. *Kamyon* brengt theater over vluchtelingen. Ook in Turkije is dat een acuut onderwerp. Met twee miljoen Syrische migranten op het grondgebied heeft het land stilaan zijn limieten bereikt. De regering trok al drie miljard euro uit voor opvang.

De voorstelling speelt voor 45 toeschouwers, dicht opeengepakt in de oplegger. We volgen de reis van een kind, dat uit een land komt 'waar de steden naar jasmijn ruiken en de woestijn niet veraf is'. Maar haar stad werd van de kaart geveegd. Onder het puin van haar school stierf haar zusje. Samen met haar moeder vlucht het meisje het land uit: in een laadbak, verstopt achter een paard in het stro.

Met lichtbeelden en projecties roept *Kamyon* het benauwende vrachtwagengevoel treffend op. Ook de livesoundtrack van Rudi Genbrugge zoekt versplinterde

emoties en felle kleuren op. Aan het slot volgt een magisch moment. Als de deuren opengegooid worden en de Turks-Vlaamse actrice Deniz Polatoglu op het punt staat haar 'land van belofte' te betreden, komt het straatgewoel vol in beeld. Op de achtergrond zien we de ranke minaretten van Istanbul. De Bosporus vormt op deze plek letterlijk een grens tussen twee continenten. Daar, aan het andere eind van de zeestraat, ligt onmiskenbaar Fort Europa.

De verbaasde blikken van de passanten op de pier, die een vrouw in ruimtepak zien buitenstappen uit een vrachtwagen, zijn een prachtig neveneffect. Zo moet het voelen, denk je, om als nieuwkomer aangestaard te worden.

Twee kleine valiezen

Een fictief, geabstraheerd verhaal over een harde realiteit: *Kamyon* brengt een persoonlijk relaas en geeft daarmee aan de stroom onheilsberichten over vluchtelingen een herkenbare stem.

Kamyon is gebaseerd op de tekst *Two small bags and ten million dreams* die Michael De Cock in 2009 schreef op vraag van Brussels Jazz Orchestra. De auteur en regisseur, die in 2016 het directeurschap van 't Arsenaal inruilt voor de KVS in Brussel, werkt voor dit project samen met de Turks-Antwerpse theatermaker Mesut Arslan.

Kamyon legt zelf een traject af: kriskras door Europa, in het spoor dat migranten zouden kunnen volgen. Er zijn haltes in Ljubljana, Limoges, Antwerpen en Londen – voor veel asielzoekers nog altijd dé droomplek om te arriveren.

Waarom wou u dit verhaal vertellen vanuit het standpunt van een kind?

Michael De Cock: 'Ik wou niet belanden bij schrijnende beelden, of het uitvergroten van de gruwel.

'Ik geloof niet in politieke statements op een theaterscène. Maar theater kan een tegenkracht zijn, die de verbeelding aan de macht brengt'

Mesut Arslan en Michael De Cock (r.) met actrice Deniz Polatoglu. © rr

Een kind heeft een open blik. Het gaat anders om met de werkelijkheid of met de tijd dan volwassenen. Het heeft nog geen weet van regels. En woorden van kinderen kunnen vaak bewonderenswaardig licht klinken. Neem dat jongetje, in een reportage van Rudi Vranckx: op de vraag wat hij later wil worden, antwoordt hij heel onbevengend: 'Als ik groot ben, wil ik gelukkig worden.' Dat zijn zinnen die raken.'

'Ik breng graag een mix van het documentaire en het verbeelde. Deze tekst is gebaseerd op het relaas van een Syrische vluchteling, een regisseur uit Damascus die in Antwerpen woont, en van een jongen uit Iran die ooit zelf achter een paard verstopt heeft gezeten.'

'Zo'n reis, met alle wedervaren onderweg, duurt soms vijf maand of langer. Wij trekken daarbij graag een blik medelijden open, tonen overdreven aandacht voor de ellende. Terwijl de flexibiliteit en weerbaarheid, vooral dan bij kinderen die op de vlucht zijn, zeer hoog liggen. Asielzoekers hebben een meer dan gemiddeld vermogen om zichzelf opnieuw uit te vinden. Ze blijven gewoon niet bij de pakken zitten.'

U hebt het thema van migratie de voorbije tien jaar om- en omgedraaid. In theater, verhalen, reportages. Wat fascineert u erin?

'Hoe zou de migratiestroom ons niet kunnen fascineren? Ik ken het onderwerp goed en kan er mij een gedegen mening over vormen. Vaak wordt het afgeserveerd vanuit een kortetermijnvisie. Of vanuit miserabilisme. Wat mij aantrekt, zijn de extreme keuzes waar mensen door omstandigheden toe gedwongen worden. De tragiek van verlies, het achterlaten van je hele hebben en houden. Het is het Job-verhaal: een nulpunt bereiken, van

waaruit je jezelf moet heruitvinden. Niet zelden zijn de gevolgen desastreus: er gaan hele generaties verloren met migraties.'

Vormen de voorbije rampen met bootvluchtelingen een keerpunt?

'De EU wil gewoon niet dat vluchtelingen blijven komen, punt. Ik stond ooit aan de grens tussen Oekraïne en Slovenië. Schrijnend hoe extreem die bewaakt wordt, om mensen toch maar terug te kunnen sturen naar Oekraïne. Hier worden mensenrechten geschonden en fouten gemaakt tegen de conventie van Genève.'

'Mijn vader is geboren in 1942, ikzelf in 1972, een van mijn kinderen in 2002. In drie generaties tijd is Europa onwaarschijnlijk veranderd. De protestzangeres Joan Baez vatte het onlangs in deze krant samen: mensen blijven in de VS hun gazon sproeien, omdat ze denken daar recht op te hebben. Die houding overheerst ook in het oude, ingeslapen continent Europa. Er zal een mentaliteitsverandering moeten komen. Anders omgaan met vanzelfsprekende dingen wordt dé kwestie van deze eeuw.'

Moeten theatermakers volgens u politiek zijn?

'Ik geloof niet in politieke statements op een theaterscène. Maar theater kan een tegenkracht zijn, die de verbeelding aan de macht brengt en de essentiële dingen laat samenkomen.'

Kwaadheid om wat er misloopt: is dat voor u een inspiratiebron?

'Kwaadheid is soms aanwezig op de achtergrond. Maar bij mij begint alles vanuit de creatiedrang. En het engagement is dan gaandeweg gekomen. Ik geloof niet in het vertellen van een verhaal dat niet persoonlijk verankerd is.'

U vertrekt bij 't Arsenaal in Mechelen. Was uw verhaal er uitverteld?

'Het is nog niet uitverteld: ik bereid

nog het herdenkingsprogramma voor de zestigste verjaardag in 2016 voor.'

'Toen ik tien jaar geleden in Mechelen belandde, trof ik er geen lege doos aan maar een gezelschap met geschiedenis en vier acteurs in vaste dienst. Dat was een cadeau. Maar ik merk dat ik nood heb aan beweging.'

Het model dat u in Mechelen geïnstalleerd hebt: valt dat zomaar over te plaatsen naar de KVS?

'Ik heb met 't Arsenaal een stadsverhaal willen vertellen op maat van Mechelen. Daarnaast heb ik er de canon verbreed en het theater intercultureler gemaakt. Tot mijn verbazing denkt men dat ik dat zomaar zou willen overplanten naar Brussel. Of dat ik van de KVS een Vlaams cultuurcentrum zou willen maken.'

'En wat is een "model"? Ik zie er maar één: een theater als open structuur, waar makers uit verschillende disciplines komen en gaan.'

Wat wordt uw missie bij de KVS?

'Een intercultureel stadstheater uitbouwen, dat zowel het verhaal van Brussel vertelt als van Europa. Een veelkleurig gezelschap uitbouwen is voor mij daarbij de enige weg. En het repertoire herbekijken in relatie tot de stad, die vandaag meer dan ooit de wereld is.'

'Brussel heeft ervoor gekozen om géén grote Europese regisseur aan het roer te zetten, maar iemand van een andere generatie. En voor alle duidelijkheid: ik ben niet Johan Simons of Guy Cassiers. Verwacht niet dat ik het eerste jaar al meteen drie regies voor mijn rekening neem, zoals ik in 't Arsenaal deed. Ik wil vooral makers naar Brussel halen die goed zijn, kunnen groeien en boven zichzelf uitstijgen. Dat vind ik spannend.'